

KARATAY BELEDİYESİ'NİN
KATKILARIYLA

Merhaba

merhabahaber.com

f /akademiksayfalar

CİLT: 20 • SAYI: 21
2 HAZİRAN 2021 ÇARŞAMBA

KADEMİK

Sayfalar

Kurucusu: Dr. Mehmet Ali UZ

Yayın Kurulu: Dr. Mehmet Ali UZ - Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU - Ahmet ÇELİK - Ali İŞİK - Av. Serdar CEYLAN - Hasan YAŞAR
maliuz@merhabagazetesi.com.tr - saimsakaoglu@hotmail.com - celikahmet66@hotmail.com - baskuyulu@gmail.com - srceylan@hotmail.com - hyasarkonya@gmail.com

DİL DOSYASI

ÖZEL SAYISI

DR. MEHMET ALİ UZ İLE DİL ÜZERİNE BİR SÖYLEŞİ

B. Karaçam: Esas sorulara geçmeden önce dilin ve Türk Dili'nin önemi hakkında neler söylersiniz?

M. Ali Uz: Her şeyden önce dil, bir anlaşma vasıtasıdır. Dil, bir milletin ses dünyasıdır. İnsanlar, kelimelerle düşünür. Kelime zenginliği, düşünce sisteminin de genişliği demektir. Bu sebeple dil bir milletin milli düşünce tarzını aksettirir.

Türk Dili, Dünya'da en çok konuşulan beş dilden birisidir. Türk Dili, zamanla gelişmiş bir imparatorluk dili haline gelmiştir. Türkler, İslam ile müşerref olduktan sonra İslam dünyasından ve girdiği yerlerden de Nihad Sâmi Banarlı'nın da dediği gibi "Baç ve vergi alır gibi kelime almış ve bunları kendi bünyesine mal etmiştir." Bu bakımdan Türk Dili'nin önemi büyüktür.

B. Karaçam: Siz birçok yazınızda dil zafiyetinden bahsedersiniz. Bugünkü dilin geldiği noktayı aksettirebilir misiniz?

M. Ali Uz: Dil zafiyeti üzerinde çok durmamın sebebi, dilimize giren ve dil bünyemize mal ettiğimiz kelimeleri Arapça ve Farsça diye ata ata koskoca bir imparatorluk dilini kabile dili haline getirmemizdir. Üniversite mezunlarımız bile birkaç yüz ke-

lime ile konuşmalarını ve yazmalarını idare ediyorlar. Defalarca denedim. Üniversite mezunları, değil 1950, 1960 hatta 1970'li yıllarda basılan kitapları okuyup anlamakta zorlanıyorlar. Aslında dilde devamlılık esastır. Bir Türk aydını ve gencinin yüzyıl önce yazılan kitapları bile okuyup anlamakta zorluk çekmemesi gerekir.

Geçenlerde bir üniversite mezunu genç ziyarettime gelmişti. Bu genç, akli başında, okuyan bir gençti. Kitaplığımda, kitaplara bakarken Peyami Safa'nın Doğu Batı Sentezi isimli kitabı dikkatini çekmiş olmalı ki bu kitabı alıp yanına oturdu. Bir sayfa kadar okudu. Sonra başını kaldırıp: "Hocam, ben burada okuduğum sayfadaki kelimelerin yarısının anlamını bilmiyorum." dedi. Gencin bu ifadesine hiç hayret etmedim. Eğer genç, anlamam demiş olsaydı o, garibime giderdi. Kitabın basım tarihine baktığımızda 1978 yılına ait olduğunu gördük. İşte gençliğin durumu böyledir. Bu dil zafiyetini verdiği haberlerden de anlamak mümkündür.

Bir de dil zafiyetinden dolayı televizyonlarda telaffuz ve mana yanlışlarından geçilmiyor. Geçenlerde haber spikeri hanım, "Hırsızlar camide çalacak bir şey

bulamayınca caminin âlemini çaldılar.” diyordu. Bu telaffuzda, kelime “âlem” şeklinde değil de “alem” şeklinde telaffuz edilecekti. Çünkü her iki telaffuz da ayrı manalar taşımaktadır. Yanlış telaffuz edilen kelimelerden birisi de rakîp kelimesidir. Kelimede “î” değil de “a” uzun okunacak olursa bu telaffuz binmek anlamına gelir. Rakîp ise rekabetten gelir. Zeki Müren, bir şarkı sözünde rakîp kelimesini çok güzel telaffuz ederdi.

Geçenlerde yine Konya televizyonlarında bir anlam yanlış da son derece ilgi çekiciydi. Haber spikeri: “Kur’an-ı Kerim tilaveti okundu.” diyordu. Doğrusu “Kur’an-ı Kerim okundu.” veya “Toplantı, Kur’an-ı Kerim tilaveti ile başladı.” şeklinde olmalıydı. Haber spikeri, tilavetin ne anlama geldiğini bilmiyordu.

Televizyonlardaki yanlışlar, saymakla bitmez. Hindistan’da

korona virüsten o kadar çok insan ölüyormuş ki haber spikeri bunu anlatmak için “Hindistan ölümlerde rekor üstüne rekor kırıyor.” diyordu. Oysa rekor kelimesi genellikle müspet anlamda kullanılır. Bunun gibi “gerçekleşti” kelimesi aynı şekilde hep yanlış kullanılmaktadır.

Bir de Osmanlıca’da birbirine benzeyen kelimeler diğerinin yerine kullanılıyor. Bir zamanlar Gazi Lisesi’nin karşısında bir bakkal dükkânı vardı. Bakkal, camın kenarına bir not düşmüş. Burada: “Mefruşatlarımız buzdolabındadır.” yazılıydı. Bakkal, meşrubat yerine ev eşyası manasına gelen mefruşat kelimesini kullanmıştı. Örnekler çoğaltılabilir.

B. Karaçam: Hocam, bu duruma nasıl gelindi? Anlatabilir misiniz?

M. Ali Uz: İyi niyet ile sadeleştirme söylemleri Tanzimat’tan

sonra edilmeye başlandı. Fakat bu konuda ciddi bir çalışma olmadı. Önce bu işe komünistler el attı.

Rusya'nın, Çarlık döneminden itibaren yüzyıldan ziyade bir zaman, idareleri altındaki Türklerin birlik ve beraberliklerine mani olmak için oynadıkları oyunun haddi hesabı yoktur. Bütün Türk dünyasını devamlı birbirine zıt düşünce, alfabe ve yazı farklılıkları ile bir istikrarsızlık vasa-tında tutmaya çalıştılar. Evvelâ onlara her Türk boyunun ayrı birer millet oldukları şuurunu aşıl-dılar. Bu düşünce, ciddi boyut-larda yerleşti. Azeri'si, Tacik'i, Özbek'i, Türkmen'i, Kazak'ı bir-birinden üstün ayrı birer millet olduklarını iddia etmeye başladılar. Hatta onlara göre Türkiye'de yaşayan Türkler de kendilerinden farklı bir millettir. İşte bu ayrılık tohumları yüzünden Türk boyları arasında yıllarca birlik ve beraberlik kurulamadığı gibi, za-

man zaman da kanlı çatışmalara sebep oldu. Türkiye dışındaki Türk boyları için yeni yeni farkı-na varır olmuşlardır.

Sonra esaretleri altındaki Türk boylarını, bin yıldır kullandıkları İslâm harflerinden uzaklaştırmak için önce Kiril, sonra da Latin alfabesini kullanmaya mecbur tuttular. Türkiye'nin Latin harflerini kabul etmesinden sonra Türkiye ile onlar arasında meydana gelecek alfabe birliği, Rusları çığına çevirdi, hemen tedbirlerini aldılar. Türk boyları arasında lehçe farklılıkları dâhil 27 ayrı alfabe icat ederek bunları tatbik safhasına koydular. Ve böylece boyundurukları altındaki Türkleri birbiriyle anlaşamaz hale getirdiler. Bu tedbirlerle Ruslar üç gaye takip etmişlerdir:

1- Türk toplumları arasındaki birliğe mani olmak,

2- Tarih dâhil, mazi ile bütün köprüleri atmak,

3- Tatbik ettikleri muhtelif tedbirlerle, toplumları İslâm'dan uzaklaştırmak.

Komünistler, Türkiye'ye gelince Öz Türkçecilik cereyanı başlattılar. Bu cereyan, Atatürk ile birlikte daha ileri bir safhaya taşındı. Binlerce Arapça ve Farsça kelime atılarak yerlerine dilimizde benimsenen ve benimsenmeyen kelimeler konuldu. Eğer Türkçe bir karşılık bulunmadıysa uyduruk kelimeler icat edildi. 1928 yılında Harf İnkılabı gerçekleştirildi. Dil inkılâbı devreye sokuldu. Dil Kurultay'ı yıllarca çalıştı.

Dilde gelinen bu tehlikeli durumun ve çıkmazın farkına yine ilk defa Mustafa Kemal Paşa varır. Falih Rıfki hatıratında anlatır. "Bir akşam Atatürk, sofraya bitikten sonra benim, yanı başındaki iskemleye oturmamı emretti. "Dili bir çıkmaza saptamışız, dili bu çıkmazdan kurtarmalıyız çocuk. (Atatürk bazı yakınlarına bu çocuk hitabını kullanır.) Ben bu işi başkalarına bırakmam. Bu çıkmazdan dili, yine biz kurtaracağız." der.

Bundan sonra Atatürk, başta Falih Rıfki olmak üzere Fuat Köprülü, Ali Cânip ve Reşat Nuri gibi mutedil şahsiyetlerden bir komisyon kurdurur. Bunlar bir gramerle "Osmanlıca'dan Türkçe'ye Cep Kılavuzu " hazırlarlar. Fakat bazı siyasî sebeplerle ve aşırı düşüncelilerin bu komisyona alınması yüzünden istenilen neticeye ulaşamaz. Komisyonun hemen ardından da Güneş Dil Teorisi ortaya atılır. Bu teoriye göre bütün diller, Türk dilin-

den doğmuştur. Onun için dil-den kelime atmaya gerek yoktur. Bu teoriyi ilk defa ortaya atan Dr. Kıvırcı adında Viyanalı bir gençtir. 24 Ağustos 1936 tarihinde toplanan III. Dil Kurultay'ında bu teori üzerinde durulur.

Bazılarına göre bu teori, iyi niyetle ortaya atılmıştır. Dil konusundaki tutuma yeni bir biçim, bir orta yol arama endişesinden doğmuştur. Bazılarına göre de, tasfiyecilikten geri dönüşe bir kıliftir. Fakat bu teori, istenileni vermekten son derece uzak olduğu kadar da gülünçtür.

Güneş Dil Teorisi'nin saçmalığına rağmen Atatürk'ün bu düşünceye sarılması, tasfiyecilikten uzaklaştığını gösterir. Türk Dil Kurumu'na çekmiş olduğu son telgrafta kullanmış olduğu dil, bunun açık delilidir. Ne var ki ömrü, dili bu girdiği çıkmazdan kurtarmaya yetmemiştir. Ama Atatürkçü geçinenler için Atatürk'ün ne düşündüğü önemli değildir.

Atatürk tarafından 1934 yılında Türk Dil Kurumu'na çekilen ilk telgraf şöyleydi:

"Dil bayramınızdan ötürü Türk Dil Araştırma Kurumu genel özeğinden, ulusal kurumlardan birçok kutunbitikler aldım. Gösterilen güzel duygulardan kıvanç duydum. Ben de kamuyu kutlarım. Gazi Mustafa Kemal 22 Eylül 1934"

Üç yıl sonra yani 1937 yılında çekilen son telgraf metni ise şu şekildeydi:

"Dil bayramı münasebetiyle Türk Dil Kurumu'nun hakkımdaki duygularımı bildiren

*telgraflarından çok mütehassis
oldum. Teşekkür eder, değerli
çalışmalarınızda
muvaffakiyetlerinizin temadisini
dilerim.”*

K. Atatürk

Bu birbirinden çok farklı iki telgraf metni, gerçek Atatürkçülerle Atatürkçü geçinenlere ithaf olunur.

Atatürk, Yahya Kemal Beyatlı'nın dil çalışmalarına katılması için haber gönderir. Yahya Kemal, “Benim dilde vehmim var. Vehmimde kalmak isterim. Paşa hazretleri beni affetsinler.” haberini gönderir. Aradan yıllar geçer. Bir gün Yahya Kemal ile karşılaşmalarında yanındakilere döner ve, “Yahya Kemal Bey'in vehmi sizin ilminizi yendi.” der. Bu da Atatürk'ün bu aşırı Öz Türkçecilik cereyanından vazgeçtiğinin başka bir delilidir.

Bir ara tavsar gibi gözükten tasfiyecilik, 1938 yılında Atatürk'ün de vefatıyla olanca hızıy-

la devam eder. Çünkü ok yaydan çıkmış, atı alan Üsküdar'ı çoktan geçmiştir. İş artık başkalarının elindedir.

Türkiye'de tasfiyeciliğe ve uydurmacılığa önce komünistler ve aşırı solcular, sonra da işin farkında olmayan gafiller sahip çıktı. Muhtelif sanat dallarıyla ve dil kurumlarıyla uydurdukları kelimelerin yaygın şekilde kullanılır hale getirmeye çalıştılar. Sol parti başkanlarından işçisine kadar bu yolda bir nefer gibi hizmet ettiler. Devlet, Türk diline sahip çıkmadı. Devlet eliyle kanunların dili bozuldu. Üniversitelerde hocalar, bu modaya büyük bir şevkle sarıldılar, hukuk ve tıp dili uydurma kelimelerle dolduruldu. Medya (basın ve televizyonlar) buna büyük bir hız verdi. Şimdi dilimize yerleşen yüzlerce uydurma kelime şuursuzca ve fütursuzca herkes tarafından kullanılır oldu.

Bir zamanlar solun iktidar ol-

İstiklâl Marşımızdaki yasaklı kelimeler

• Orhan KAYACAN/BURDUR

İstiklâl Marşımızın TBMM'de resmen kabul edilginin 75. yıldönümünde yapılan toplantılarda, küçük-çocuk-çocuk kız öğrencilerimizin millî marşımıza büyük bir ilgiyle, gözyaşları içerisinde okuyupları, hepimiz duyuldu. Başbakanımız da İstiklâl Marş'ımızın tamamlanmış ezberlediği gibi, en az onlar kadar duygulu selâmlandı. Bütün banlar madalyaları bize görünen olur. Sizin güzellerimiz denilse, doğru söylermiş olur. İstiklâl Marş'ın bu durumunu, gündeme getirmeyi veya getirilmeyen öteki yüzü var ki, ben birazcak o- bu konudan bahis açmak ve bir az serçe- serçine izlemek gereğini hissettim.

Şişli Milli Eğitim Bakanı olmak üzere, bakanlığın bürokrasilerinde görevlendirilmiş ve öğretmenler, misafirleri olursa şunu sormak isterim. Bugünkü gençler, yani istiklâlinin temeli demek olan öğrenciler, İstiklâl Marşımızın tarihî ruhunu, millî şuurunu, görsel ve işitsel temelle öğrendiklerini, neyi ifade ettiğini, misra-misra öğrendiklerini ve tam manâ- ni anlayıp anlayabilmeleri için gerekli kültür oluşturu- labilecek seviyede yetiştiriliyor mu? Öğrencilerimizin dil kültürü, Türkçe aktivitesi, zengin ve hazinesi ile yetiştirilmesi olumsuz etki eden bu mahiyetli-zaman zaman inandırıcı edilebile- bilir, sıkı-güzel kalabilecek, görülmekten gelinerek ü- ünlülebilecek bir trajedi değil. Türkçemizde gayri-İ- İstiklâlde yürütülen ve “an dil” bahanesiyle-dinmiş-

le manevî tadılarımızı koruyabilmeye uğruna- okutulması, öğretimi, kullanılması, okullarda ve ders kitaplarında yasaklanan yüzlerce Türkçemiz kelimeler yığın var. Yersiz veya yersiz amaçla edebiyat tarihini oluşturan bazı bölümlerin kaldırılması, bazı bölümlerin yabancıların tahriri gibi çok kısa verilmesi, ilâhî iradimizde doğru- dan ilgili kelime ve kavramların yasaklanması, 21.08.2001 tarihli genelgeleyle de belgelendirilmiştir.

Bu olayı yakından bilen, meseleleri içinde yaşayan eğitimci-yazar ve öğretmenlerimiz-akos ispat edileme- yen- ifadeleri ile İstiklâl Marşımızda yasaklanmış 41 ta- ne kelime bulunuyor. İstiklâl marşında geçen bu 41 kelime; tasfiyecilik, öğretilmeyecek, yazık veya süzülme- liyle kullanılmayacak ise, söyler misiniz, İstiklâl Marş'ın tam manâsıyla anlaşmak ve anlamak mümkün ola- bilir mi? Bu hal, öğrencilerimizi anlamaya özenli olmak gi- bi acınacak psikolojik durumlara düşürmez de ne olur?

Avrupa'nın İstiklâl öğrencileri, 2 bin 500 kelime ile ko- nuşabiliyorlar, araştırmacı eğitimcilerden öğrendikimiz göre bizim öğrencilerimiz 300-500 kelime ile konuşabi- lmezler. O da, sayılı bir hayli fazla uydurma “İ- İstiklâl”lerdir. Bir öğretim üyesinin derinliğine dayanan ga- zete haberinde, İstiklâl Marş'ında 750 kelime ile yazılıyor- ruluyordu. Bilim adamı olmaya aday öğrencilerin daha iy- yi yetiştirilmesi bakımından bunun, yani ders kitaplarında yer alan kelimelerin sayısının çok daha fazla olması, eg- yayanın tabiiatı gereği apaçık ortada değil mi?

2 bin 500 kelimeki dil hazinesi ile konuşabilen Avru- pa'daki öğrencileri, İstiklâl edebiyatlarının İstiklâlleşmiş- şebekelerinde, yazarlarının orijinal üslubu bozulmadan- yani bütüncül gibi sadeleştirme hayranine asla bayıvur- madan- nesnedirlik İstiklâl seviyede okuyup anlayabili- yordur. Edebiyatta, ilim ve teknolojik alanda bir hayli ba- şarılı olup, dev projelere imza atabiliyorlar. Bizim öğre- nlerimiz ise, birkaç yüzyılın öncesinin edetli ve ilmi eserlerini, bundan 70 veya 80 yıl önce yazılmış tarih, hatıra, roman, şiir kitaplarını, yazarların kullandığı ke- limelerle okuyup anlayabilmekten mahrumdur. Bu hal devam ettiği müddetçe ilim ve edebiyatta başanlı- gençler yetiştirilmeye asla mümkün değildir. Çünkü, di- limiz sadeleştirme furyası sayesinde gelişmiş, zenginleşmiş, ilim ve edebiyat dili olabilişmiş değil. Kabile dil- lerinin otuz seviyesine düşürüldüğü veya yabancı kökenli- dilciler tarafından kasti olarak o derece indirildiği için yazılmamış, bozulmuş, yazılmamıştır; bu yetmezmiş gi- bi, Babı dilinin tasallutuna uğraması fecaatine de göz yumulmaktadır.

Yaşayan Türkçemiz, keyfi sadeleştirme gibi çayın ilmi ve resmî müdahalelerle değil, qanem kaideleri çerçeve- sinde ilmi usulere gelip çıkarak yapılmak, milletimiz tari- hi boyunca millî hâviyeti içerisinde hür yazgıların tek- ideal ile eşdeğer maraslara sahiptir. Sürten tek İstiklâl- ve dileğimiz, bu sevabe İstiklâl Marş'ının yasaklı kelimelerden arındırıp, ebedî İstiklâle kavuşturulması- bağlayabilmelidir.

sini onun dilinden nasıl çıkartıp atarsınız, sizin haddinize midir bu?” der.

Yine Atilla İlhan, gençlerin Osmanlıca öğrenmesini ve Osmanlıca'nın okullarda mecburi ders olarak okutulmasını ister.

B. Karaçam: Hocam, aşırı Öz Türkçe ve uydurma kelimelere birkaç örnek verebilir misiniz?

M. Ali Uz: Anı değil hatıra, algılamak değil kavramak veya idrak etmek, amaç değil gaye veya maksat, anımsamak değil hatırlamak, aşama değil merhale, bağınaz değil mutaassıp, bellek değil hafıza, birey değil fert, bireysel değil ferdi, cinsel değil cinsî, çelişki değil tezat, değin değil kadar, değinmek değil yerine göre temas etmek veya dokunmak, devrim değil inkılâp, dinlence değil tatil, dinsel değil dinî, duygu değil his, düşün değil fikir, düz yazı değil nesir, düşünür değil mütefekkir, evrim değil tekâmül, gereksinim değil ihtiyaç, güvence değil teminat, ilginç değil ilgi çekici veya alaka çekici, izlemek değil maddi manada iz sürmek, takip etmek veya seyretmek, izlenim değil intiba, kanı değil kanaat veya düşünce, koşul değil şart, kuşku değil şüphe veya endişe, neden değil sebep, olanak değil imkân, olası değil muhtemel, olasılık değil ihtimal, onur değil şeref, kibir, gurur, izzet-i nefis veya haysiyet, örneğin değil mesela, ödün değil taviz, tüm değil bütün, somut değil müşahhas, soyut değil mücerret, yanıt değil cevap, yapay değil

sunî, yineleme değil tekrar etme, zorunlu değil zarurî gibi örnekler verilebilir.

Bu kelimelerin pek çoğunda güzellik yok. İki örnek vermek isterim. Atilla İlhan'ın “Ben Sana Mecburum” diye meşhur bir şiiri var. Bunu yeni dile çevirecek olursanız, “Ben Sana Zorunluyum” demek gerekir. Böyle bir şey olursa şiirde estetiklik kalır mı? Bir de bir şarkı sözümüzde “Bir ihtimal daha var o da ölmek mi dersin?» mısramında “ihtimal” kelimesi geçer. Bunun yerine “olasılık” kelimesi kullanılırsa “Bir olasılık daha var o da ölmek mi dersin?» demek gerekir ki bu da ne kadar gülünç olur.

Uydurmalar günümüzde de devam ediyor. Her geçen gün yeni bir şeyler uyduruyorlar. Hukukçular, tıpçılar âdetâ birbirleri ile yarış halindedir. İlim dili diye bir dil kalmadı. Son uydurulan iki kelimedenden birisi “çalıştay” diğeri de “bulaş” kelimesidir.

Geçenlerde televizyonda hukuki bir mesele tartışılıyordu. Bir konuşmacı, konuşmasında devamlı “hâkim” yerine “yargıç” tabirini kullanıp duruyordu. Eskiden “savcının” adı “müdde-i umumi” idi. Buna savcı dediler. Hâkim için de yargıç demişlerdi. Savcı tuttu, yargıç tutmadı. Bugün resmî literatürde hâkim tabiri kullanılıyor. Adam hâlâ tutmayan bu yargıç kelimesini tuturmaya çalışıyor.

Prof. Dr. Beynun Akyavaş Hanımefendi büyük bir vukufiyetle bakınız dil hastalığına nasıl parmak basıyor: “Öz Türkçe hastalığına yakalananların nasıl kıvran-

dıklarına dikkat edin. Bunların bir kısmı, dil meselelerinden hiç haberi olmayan dil ırkçıları. Bir kısmı aydın desinler, ilerici desinler diye ağzını bozan gafiller. Başka bir kısmı da gençlik telaşına düşmüş, yeni yetmeliğe özenen kompleksli yaşlılar.”

Adam altmış yaşına kadar “mesela” derken ondan sonra “örneğin” demeye başlıyor. Ne kadar garip değil mi? Örneğin kelimesi yeni konuşulmaya başladığı zaman arabamı tamire götürmüştüm. Tamirci, konuşması sırasında iki de bir “mesela örneğin” diyordu. Güler misin ağlar mısın?

B. Karaçam: Hocam, bu aşırı öz Türkçecilik, uydurmacılık ve dil zafiyetinden nasıl kurtuluruz?

M. Ali Uz: Birçok konuda olduğu gibi dil konusunda da aşırılığa kaçıldı. Bu alışkanlığımızdan vazgeçmemiz pek kolay olmayacak. Ben bu konu üzerinde çok durmuş, dil zafiyetinden kurtulmak için gençlerin Osmanlıca öğrenmesinin faydalı olacağını düşünmüştüm. Bu yüzden pek çok gence Osmanlıca öğrettim. Gençlerin çoğu, büyük bir hevesle başladıkları bu işin sonunu getiremediler. Tabii Osmanlıca öğrenmenin faydalı olacağı muhakkaktır. Fakat bütün gençlere de ileri derece Osmanlıca öğretmenin mümkün olmayacağı da ortadadır. Ben Konya Postası’nda yayın yönetmeni olduğum dönemde gazetenin sahibi Mustafa Alagöz’ün kızının elinde gördüğüm zengin bir dille yazılan edebiyat kitabı dikkatimi çekti. Gü-

nümüzde gelişmiş ülkelerin ders kitapları 30-40 bin kelimelelik bir lügatçe ile yazılırken Türkiye dâhil bazı ülkelerin ders kitaplarının 5-6 bin kelimelelik lügatçe ile yazıldığı tespit edilmiştir. Okutulan ders kitapları okullardan toplanıp yerine ilkokuldan üniversiteye kadar ders kitaplarının zengin bir dille yazılması meseleye çözüm getirebilir.

Dilin zafiyetinin önlenmesi için diğer önemli bir nokta da gençlerin çok okumaları gerektiği meselesidir. Yalnız, okuma deyince bunun da incelikleri var. O da gençlerin neyi ve kimi okumaları gerektiği hususudur.

Bir de ben karşılaştığım tarih ve Türkçe öğretmenlerine, öğrencilerine üç defter tutturmalarını tavsiye ederim. Bunlardan birincisi alfabetik kelime defteridir. Öğrenci, bu deftere okurken manasını bilmediği kelimeleri yazar. İkinci defter, bilgi defteridir. Üçüncü defter de okuduğu kitapların özet defteri olacaktır. Ben torunlarımdan birisine ortaokuldan itibaren kelime defteri ile bilgi defteri tutturuyordum. Torunum, bu defterlerden bilgi defterine ilgisini çeken kısa bilgileri not ediyordu. Bir gün televizyonda annesi ile birlikte bilgi yarışması programını takip ediyorlarmış. Yarışmacıya sorulan sorunun birisi Sultan Vahdettin’in kabrinin nerede olduğu sorusuymuş. Torunum hemen Şam’da demiş. Annesi, “Oğlum, ben üniversite mezunuyum. Sen daha ortaokul talebesisin. Ben bilmiyorum da sen nereden biliyorsun?” demiş. Torunum:” Vallahi, anne. Vahdettin Han’ın kabri

Şam'dadır. İstersen defterimi getirip göstereyim." demiş. Torunum bunu bir yerden görüp not etmiş. Oradan biliyormuş.

Topluma aşırı öz Türkçe ve uydurma kelimeler severek değil âdeta zorla benimsetilmiştir. Edebiyat ve kompozisyon derslerine girerken Karatay Lisesi'nde de solcu, hatta Komünist öğretmenler vardı. Eğer öğrenci yanıt yerine cevap kelimesini kullanırsa notlarını kırar hatta sınıfta bile bırakırlardı. Yine solcu edebiyat öğretmenleri derste okutulması gereken divan edebiyatı bölümünü okutmayıp atarlardı. Okuttukları kitaplar düşüncelelerine uygun yazılan kitaplardı. Kitapları inceleyince beğenmedim. Müdür Bey'e meseleyi anlattım. Ben edebiyat dersinde Nihad Sâmi Banarlı'nın kitaplarını okutmak istediğimi söyledim. Müdür Bey, müspet bir insandı. Bana, "Hocam İsteddiğiniz kitabı okutabilirsiniz." dedi. Ben de

derslere devam ettiğim sürece hep Nihad Sâmi Banarlı'nın kitaplarını okuttum.

Bülent Ecevit, Başbakanlığı sırasında olanak ve olasılık gibi birçok uydurma kelimeyi tekrar ede ede topluma yerleştirdi ve benimsetti.

Bu karmakarışık Türkçe, uydurma kelimeler 80-100 yıl içerisinde yerleştirildi. Zengin bir Türkçe'ye dönmek için elbette zamana ihtiyaç var. Her şeyden önce dil üzerinde bir hassasiyetin oluşturulması gerektiğini düşünürüm.

Bir de eskiden dilde bir hassasiyet vardı. Zamanla bu hassasiyet kayboldu. Milliyetçiliği, muhafazakârlığı ve aydınlığı kimseye kaptırmayan insanlarımızın Marksizm'den gelen Kemal Tahir ve Atilla İlhan kadar dilde haysiyet sahibi olmaları gerektiğini düşünüyorum.

B. Karaçam: Teşekkür ederim hocam.

Kelime hazinemiz tamtakır

Prof. Dr. Tuncer Gülensoy, "Özellikle kırsal kesimde günlük sadece 40-50 kelime kullanılıyor. Türkiye'de 78 bin ana kelime varken nüfusun büyük bölümü 400 kadar kelime ile yetiniyor" dedi.

Film yönetmenleri başkanı seçti

İSTANBUL

Film Yönetmenleri Derneği Yönetim Kurulu Başkanı'na Erşin Pertan seçildi. Derneğin lokalinde gerçekleştirilen olağan genel kurultay yapılan seçimlerde, 51 üye oy kullandı. 10 adayın katıldığı seçimler sonucunda, Dernek Başkanlığı'na Erşin Pertan getirildi.

Yeni Yönetim Kurulu ise Bülent Pelit, Mehmet Gülerüz, Yunus Yılmaz ve Erdoğan Tokatlı'dan oluştu.

SERVER VAKFI ÇARŞAMBA SOHBETLERİ

Bugün Ankara'da Server Vakfı Genet Merkezinde saat 19.00'da A. D. İhtiyat

ÖLÜ DİL, YAŞAYAN DİL⁽¹⁾

Gitti 22.5.21

Prof. Dr.
Erol
Güngör

Türkçeyi değiştirmeye çalışanların bugün üniversitedeki profesörden köydeki çobana kadar herkesin kullandığı kelimeleri atıp yerlerine “Öz Türkçe” adıyla çok eski çağlardaki Türkçeye ait kelimeler (mesela cevap yerine yanıt gibi) koymaya çalışmaları ilk bakışta insanı şaşırtabilir. Öyle ya, bunlar Türk’ün geçmişine ait her şeyle alay ettikleri, her şeye yabancı oldukları halde onun eski diline neden sahip çıkıyorlar? Türkistan’dan gelen bir göçmene yardım edeni bile Irkçı-Turancı diye suçladıkları halde kendileri niçin bu derecede “Orta Asya” diline taraftar görünüyorlar?

Merhum Profesör Mümtaz Turhan, bu şovenliği psikolojik bir olay olarak açıklıyor ve Türklüğe ait her şeyi kaybetmiş insanların onun bir tarafına aşırı derecede yapışıp kalmakla önemli biri ruhi ihtiyaçlarını tatmin ettiklerini söylüyordu. Bu açıklamanın haklı bir tarafı olduğu muhakkaktır ama uydurma dilcilerin ölü kök ve eklere merakı için başka sebepler de gösterilebilir. En azından, çok eski Türkçe ile uğraşmalarının milliyetçilikle herhangi bir ilgisi yoktur. Daha önceki bir yazımızda da belirttiğimiz gibi, bunların asıl niyeti Türk kültürünün yaşayan geleneğini ortadan kaldırmaktır. Bu yüzden mesela Namık Kemal’in hatta Reşat Nuri’nin diline karşı çıktıkları halde bugün milleti-

miz için ölmüş bulunan kelimeleri pekâlâ benimsemektedirler.

Memleketimizde dil tasfiyeciliğinin tarihine göz attığımız zaman anlaşılıyor ki, uydurma dilciler milli kültürü temsil eden Türkçenin yerine bir zamanlar Anadolu’da bizden çok önce yaşamış Hititlerin, Sümerlerin dilini koymayı da denemişlerdir. Atatürk’e “Kemal” yerine “Kamal” demeleri bu gayretin bir eseridir. O devirde Türk tarihini Orta Asya Türkleri yerine eski Anadolu kavimlerine bağlama niyeti çok yaygınlaşmış bulunuyordu. Fakat bu teşebbüsün hiçbir ilmi esasa dayanmadığı çabucak anlaşıldı ve kısa zamanda alay konusu oldu.

Maksat yaşayan Türkçeyi ortadan kaldırmak ve o Türkçenin taşıdığı kültür mirasını silmek olunca, arkaik (ölü, unutulmuş) kelimelere sahip çıkarak bu işi yapmak daha ustaca bir yol olurdu. Hâlbuki bugün mesela İlteriş Kağan’ın kıyafetini bularak herkese onun biçiminde elbise giydirmenin milliyetçilikle ne kadar ilgisi yoksa “yanıt” kelimesini bularak onu “cevap” yerine kullanmanın da hiçbir ilgisi olamaz. Milliyetçilik ölü şeylerle değil, canlı geleneklerle yürür.

Babasını, anasını, kardeşlerini her gün inim inim inleyen bir adamın yine her gün uzak atalarının mezarını ziyaret etmesi onun aile sevgisiyle açıklanabilir mi?

(1) *Yaşayan Türkçemiz 1*, İstanbul, 1980, 171-172, Tercüman Gazetesi Yayınları

UZMANLARIN KALEMİNDEN UYDURMA KELİMELER OLANAK, YAZANAK, YAZANAKÇI KELİMELERİ VE YANLIŞ ÖRNEKLEM ⁽¹⁾

Yapma bir kelimenin benim- senme şansı, o kelimenin yalnız şekil bakımından değil, o şekil kalıbının için dolduran anlam bakımından da dildeki asıl benzerlerine denk düşebilmesine bağlıdır. Şekil yapısı bozuk bir kelime nasıl dilin kurallarına ters düşer ve yadırganırsa, şekil yapısı sağlam görünen ancak içi boş kalan bir kelime de öyle yadırganır ve yanlışı bir benzetmeden öteye geçemez.

Gerçi, dilde “benzetme” veya “örnekleme” (analogie) dediğimiz bir olay vardır. Ancak, bu olay dilin daha çok psikolojik sebeplerle başvurduğu, seyrek rastlanan ve şekil benzerliğinden öteye geçmeyen bir denkleştirmeden ibarettir. Söz gelişi ben ve sen zamirlerine bir “-ce” eki getirince nasıl *bence*, *sence* oluyor ise, bu eki üçüncü şahıs zamiri o’ ya getirince de kelime oca olarak kalmamakta *onca*’ya dönüştürülmektedir. Dil, *onca* kelimesi içindeki “-n” sesini, ben ve sen zamirleri sonundaki -n’ye benzetererek, her üç kelime arasında bir ayarlama unsuru olarak kullanmıştır. Ne var ki, “örnekleme” olayı aslında dildeki kuralların dışına taşan ve kuralları bozan bir kural-sızlık örneğidir. Bir şekil benzerliğinden öteye geçmez. Bundan dolayı da şekil bilgisinde yer alan benzerleri asla bir kelime türetme

vasıtası olarak kullanılamaz. Oysa özleştirme hareketine bağlanan kelimelerin birçoğunda böyle bir yanlışı uygulama söz konusudur. Olanak “imkân”, yazanak “rapor” ve yazanakçı “raportör” kelimeleri bu durumun ilgi çekici örnekleridir. Şöyle ki:

Dilimizde görenek, takanak, değnek (değenek), sağanak gibi birkaç örneğine rastladığımız bir “-anak/-enek” eki vardır. Birleşik bir kuruluşta olduğunu sandığımız bu ekin yapısını kesin olarak bilemiyoruz. Yalnız, görevi bakımından daha çok “dönüştürme” anlamında geliştirilen ve “kendiliğinden olagelmelik” ve “süreklilik” bildiren adlar türetmiştir. Görenek “hep görüle gelen şey», sağanak «kendiliğinden arka arkaya sağılan şiddetli yağmur» gibi. Yahut da ekenek “tarla”, biçenek “otlak”, gezenek “koridor”, yaya “kaldırım” (Anadolu ağızları) örneklerinde görüldüğü gibi pasiflik vasfı ağır basan “yer ve âlet adları” türetmiştir.

Eğer dildeki bu gibi benzerlerini örnek olarak yeni kelimeler türetmek ve az işlek olan bu eke bir işleklik kazandırmak gerekirse, o zaman yapılacak iş, yeni kelimeleri eskilerine yalnız şekil bakımından benzetmekten ibaret değildir. Bunun yanında, asıl dikkat edilecek nokta, yeni türetilen kelimelerde o

(1) *Yaşayan Türkçemiz* 2, İstanbul, 1980, 61-62, Tercüman Gazetesi Yayınları

ekin görevini hâkim kılmak, kök ile ek arasındaki sağlam bağlantıyı kurarak, o kelimeye, beklediğimiz kavrama karşılık olabilecek anlam dolgunluğunu kazandırabilmektedir. Aksi halde, örnekleme yolu ile kurulmuş olan kelimeler, içi boş anlamsız birer şekilden öteye geçemezler ve yanlış olurlar. İşte olanak ve yazanak kelimelerinde de böyle bir anlam boşluğu göze çarpmaktadır.

Çünkü imkân ve rapora karşılık olan olanak ve yazanak kelime-

leri ne birer âlet ve mekân adlarıdır, ne de anlamlarında ‹kendiliğinden olagelmışlik› ve ‹kendiliğinden yazılagelmışlik› söz konusudur.

Bunlarda ‹-anak› ekinin görevi ve anlam inceliği dikkate alınmadığı için, kelimeler dil ve düşünce arasındaki normal bağlantıyı kuramamışlar ve dil mantığına ters düşmüşlerdir. Dolayısıyla da türetme kelime olma nitelikleri kaybolmuş; uydurma kelime olma vasıfları ağır basmıştır.

UYDURUKÇA DEĞİL Mİ, UYDUR UYDUR SÖYLE!⁽¹⁾

Prof. Dr. Ahmet Bican ERCİLASUN

Aşama: Acaba Türk Dil Kurumu'nun ‹Türkçe Sözlük›ü, uydurdukları bu kelimeye ne mana vermiş? Sözlüklerine bakmaya gerçekten ihtiyaç var; çünkü kelime, birbirine yakın birkaç kavram için kullanılıyor. Aşama; safha için mi, merhale için mi, derece için mi uydurulmuştur; bunu bilmeye imkân yok. Bakalım, sözlüklerinde (6. baskı) ne diyorlar: ‹Önem ya da değer bakımından gitgide yükselen bir sıra basamakların her biri, rütbe, mertebe, paye.› Aynı sözlükte merhale kelimesine bakıyoruz; karşısında yine aşama var. İkinci bir karşılık olarak da evre bulunur. Evre'nin karşısında safha, merhale, faz karşılıkları var. Buyurun, işin içinden çıkın. Merhale, mertebe, safha kelimelerinin ifade ettiği ayrı ayrı kavramları aynı kalıba koyup bir kelime ile ifade vermek tam kurumlara göre bir iştir. Böylece üç kelime, üç kavram için bir kelime uydurup kullanırsak

kelime haznemiz üçte bir nispetinde azalır; daha az kelime biriktireceği için hafızamız yorulmaktan kurtulur; sözlüklerimiz basılırken üçte bir nispetinde daha az kâğıt harcanarak savurganlığın önüne geçilir. Hepimiz de Bay Ecevit gibi beş altı yüz kelime ile konuşur, merâmımızı anlatırız.

Bir de kelimenin yapısına bakalım. Verdikleri manadan anlaşıldığına göre kelimeyi aşmak fiilinden çıkarmışlar. Ama nasıl çıkarmışlar? Bu, kurumcular için mesele değildir; ‹-ama› diye bir ek dilimizde bulunmasa da onlar icat ediverirler. İşte bu kelimedede de böyle bir ek uydurmuşlardır. Şimdi bu eki, biz başka fiillere de ekleyerek ‹gel-eme›, ‹gid-eme›, ‹yap-ama›, ‹yaz-ama›, ‹uç-ama› gibi mevcut fiil sayısında kelime elde edebiliriz. Bu, yukarıda bahsettiğimiz tasarrufa aykırıysa da, uydurmacılar, istedikleri zaman tutumlu olmakta serbesttirler.

(1) Yaşayan Türkçemiz 2, İstanbul, 1981, 14-15, Tercüman Gazetesi Yayınları

Öğretmen⁽¹⁾

Emin BAYRAKDAROĞLU

(Meydan, 17.5.1966)

Tarihte Türk milletine en ağır darbeyi vuran Moğolları Türk sanıp onların “tay’lı” ve “kay’lı” dillerini Türkçede ihya etmek, en hafif deyişle, bir cehalettir. Neyliyelim ki devlet dilimize yargıtay, danıştay, sayıştay gibi sözler, bu cehaletle geldi. Bir zamanlar, Alman kelimesindeki “man” hecesi Türkçe sanılmış ve şöyle düşünülmüştü: “Man”, Türkçede “adam” demektir, “al man, al, yani kırmızı adam”dır, hatta “Cermen” bile aslında “Geri-men”

yani “geri adam” manasındadır. Şu halde «man ve men» Türkçedir, böyle olunca da öğretmek kelimesinden bir “öğret-men” yapar ve muallimin yerini doldururuz. Bu kelime “muallim” in hele “ata ve koca (hoca)” kelimelerinin yerini doldurdu mu? Bunun cevabını tarih verecek. Ancak bütün bu saçmalar, Türkçede “kocaman, küçümen” gibi sözler bulunmasından ve dilci geçinenlerimizin de mal bulmuş gibi, böyle yanlışlara sarılmalarından ileri geliyordu.

(1) Yaşayan Türkçemiz 2, İstanbul, 1981, 70, Tercüman Gazetesi Yayınları

İçermek

Prof. Dr. Faruk Kadri TİMURTAŞ

İçeri ile birlikte uydurulan “içermek” e “ihtivâ etmek” manası veriliyor. Uydurmanın da kendisine göre bir mantığı olsaydı, “içerik” e bakılarak “içeriklemek” demek gerekirdi.

Türkçede isimden isim yapan “-ar, -er” eki bulunduğu malumdur. Fakat bu ek işlek değildir ve daha çok renk bildiren isim köklerine gelmektedir. İç ve dış gibi yer bildiren

kelimelerden “-ık” eki ile fiil yapılmıştır. Nitekim taş “dış” kelimesinden “taşıkmaq” ve “taşıkarmak” fiilleri türetilmiştir. (Bugün bunlar “çıkmaq” ve “çıkarmak” olmuştur.) Bu durumda “taşıkmaq” fiiline benzetilerek ancak “içik-mek” fiili meydana getirilebilir. “İçermek” fiili olunca “dışar-mak” (taşar-mak) fiili bulunması da icap eder.

(1) Uydurma Olan ve Olmayan Yeni Kelimeler Sözlüğü, İstanbul, 1979, 55, Faruk Timurtaş

Onur

Prof. Dr. Faruk Kadri TİMURTAŞ

Fransızca’dan alınan onur (o dildeki yazılışı honneur, okunuşu onör) kelimesi, “şeref” in yerine geçirilmek isteniyor. Hâlbuki halkımız “onur” u “kibir, vakar, gurur” manasında kullanmaktadır. Onurlu adam, halk dilinde “vakarlı, kibirli adam” manasına gelir. “Şerefimiz-

den” memnunuz. Ona dil uzatılması “onurumuza” dokunmaktadır. Çünkü biz izzet-i nefis sahibi, haysiyetli, şerefine düşkün bir milletiz. Hem onurlu, hem şerefliyiz. Yalnız onurlu değiliz. Şeref kelimesi devam etmeli, onur da halkın verdiği mana çerçevesinde kullanılmalıdır.

(1) Uydurma Olan ve Olmayan Yeni Kelimeler Sözlüğü, İstanbul, 1979, 63, Faruk Timurtaş

“-sal” Eki

Prof. Dr. Faruk Kadri TİMURTAŞ

Genç okuyucularımızdan Sâre Gazezoğlu (Çankırı), “-sal” ekini, okulda “kumsal” gibi bir iki kelime istisna olarak öğrendiklerini, hâlbuki son zamanlarda anayasal, yapısal vs. pek çok kelime de bu ekin kullanıldığını ve bunun açıklanmasını istiyor.

Dilimizde “-sal, -sel” şeklinde nispet (ilgi, bağlantı, relatiflik) bildiren bir ek yoktur; uysal ve kumsal gibi bir iki kelime de bu ek kalıplaşmış olarak görülmele beraber, nispet manası ifade etmemektedir. Nispet eki olarak kullanılan “-sal, -sel” eki uydurmadır. Ayrıca “-sal, -sel” in yanın-

da, Fransızcadan alınma “-al, -el” nispet eki de kullanılıyor. “Ulusal” ve “yer-el” de olduğu gibi. “Anayasa-l” ve “dene-l” de ise bu ek sadece “-l” dir.

Yani üç uydurma nispet eki dilimize yerleştirilmek istenmektedir. Bunlardan başka, nispet ekleri yalnız isim köklerine getirilir. Hâlbuki bizim uydurmacılar “düşün-sel” ve “gör-sel” örneklerinde olduğu gibi, bunu fiil köklerine de getiriyorlar. Hülâsa, hangi yönden bakılsa bu “-sal, -sel” ve “-al, -el, -l” eklerinin uydurma olduğu açıkça görülür.

(1) Yaşayan Türkçemiz 2, İstanbul, 1981, 80, Tercüman Gazetesi Yayınları

Anı, Anımsamak

Prof. Dr. Faruk Kadri TİMURTAŞ

Güzelim hatıra kelimesinin katili olan anı, mana ve mefhum bakımından yanlış olan kelimelerdendir. Anmak fiilinden “-ı” eki ile yapılan kelime, şeklen doğrudur ama hatıra demek değildir. Anmak “zikir etmek, kendisinden bahsetmek” demektir. Dilimizde anmak, yâd etmek, zikir etmek birbirine yakında kullanılır. Hatırlamak ise değişik manadadır. Bir şeyi veya bir kimseyi aklımızdan, hatırımızdan geçiririz; bu, hatırlamaktır, fakat anmak değildir. Söylenildiği veya yazıldığı takdirde, hatırlanan şey veya kimse anılmış olur. Her hatırlanan anılmaz. Çok şey hatırlanır, hatıra gelir de ancak

bir kısmı anılır. Bazen hem hatırlanır, hem anılır.

Anmak kelimesi varken bir de “anımsamak” ı icat etmenin bir mana ve gereği var mı? Dilimizde isim köklerine gelen “-ımsa, -imse” eki “kabul etmek, saymak” manası ifade eder. Anımsamak böylece, olsa olsa “anmak, istemek, zikir etmek” gibi bir manaya gelebilir. Bunun “hatırlamak” ile ne ilgisi olabilir?

Türk’ün hatırasından bin yıllık kelimeleri silmek mümkün olmayacaktır. Bunlar hep hatıra gelecek, hatırlanacaktır. Kökü çok derinlere giden hatıraları, millî hafızadan silmenin imkânı yoktur.

(1) Uydurma Olan ve Olmayan Yeni Kelimeler Sözlüğü, İstanbul, 1979, 55-56, Faruk Timurtaş

EDEBİYAT TERİMLERİNİN TÜRKÇELEŞTİRİLMESİ

Edebiyat terimlerinin Türkçeleştirilmesinde tutulan yol, diğer terimlerin Türkçeleştirilmesinde tutulan yoldan hiç de farklı değildir. Türk Dil Kurumu'nun yayınlarında sık sık görülen bu yanlış yolun ağababası Ataç'tır. *Nesir* karşılığı olarak Türkçemize; *düzdeyiş*, *düzeni*, *düzeyit*, *düzsöz* ve *yayıç* gibi beş ölü kelime kazandıran (!) Ataç'ın çıkarları da aynı yolun yolcusu olmuşlardır. (1)

Fransızca *diction* kelimesinin sekiz yıl içinde nasıl bir kaypaklığa itildiğinin hikâyesini kısaca şöyle anlatabiliriz:

Tahir Nejat Gencan, 1966 yılında *söylence* kelimesini bu kelimeye karşılık olarak ileri sürmüştür. Gencan şöyle demektedir:

Söylenceler (*diction*): Bunlar da atasözlerinin bir çeşididir. Onlar gibi atalardan kalmaz. Değerleri de onlar gibi üstündür. 'Deyim' niteliğinde kullanılanları da vardır. (2)

Daha aradan on yıl bile geçmeden aynı Tahir Nejat Gencan ve arkadaşları, *diction* kelimesini bu sefer *demece* diye Türkçeleştirmesinler mi? Bakınız, bu dostlar ne demektedirler:

Demece (Fr. *diction*): Atasözleri gibi söylenen, ama atasözleri gibi kesin bir yargı ve yasa niteliği taşımayan; çok kez, kısacık bir fıkra değeri olan söz. (3)

1966 yılında *diction* kelimesi *söylence* olarak Türkçeleştirilirken 1974 yılında *demece* diye Türkçeleştirilmektedir. Ancak iş bununla da bitmemiştir. *diction*'un Türkçesini

demece'ye kaptıran *söylence* açıktaki kalmalıydı? O da kendisine yeni sahalara aramış ve bulmuştur.

Gencan, *söylence* kelimesinin ortada kalmasına razı olmamış olmalı ki bu sefer de onu *efsane* kelimesinin karşılığı olarak kullanmaya başlamıştır. (4) Orhan Acıpayamlı, Ali Rıza Önder gibi Kurum üyeleri de *söylence*'yi *efsane* yerine kullanmaya başlamışlardır. (5) Bazıları da (mesela Sedat Veyis Örnek) *efsane*'yi *mit*'in karşılığı olarak kullanmıştır. (6) Ancak Gencan ve dostları da *mit*'i *efsane*'nin değil *söylen*'in karşılığı olarak kabul etmişlerdir. (7) Böylece ortaya beş bilinmeyenli bir denklem çıkmış bulunmaktadır:

diction: *Söylence* (1966)

diction: *Demece* (1974)

söylence: *Efsane* (1978)

efsane: *Mit* (1973)

mit: *Söylen* (1974)

Şimdi soruyoruz: *efsane mit* midir, *söylence* mi? *söylence diction* mudur, *efsane* mi? *mit efsane* midir, *söylen* mi? *diction söylence* midir, *demece* mi?

Lütfen söyleyiniz: Ne nedir?

KAYNAKLAR

1. Yılmaz Çulpan, *Ataç'ın Sözcükleri*, Ankara 1963, 10.
2. Tahir Nejat Gencan, *Dilbilgisi*, İstanbul 1966, 346.
3. Tahir Nejat Gencan vd. *Yazın Terimleri Sözlüğü*, Ankara 1974, 42.
4. age. 114.
5. Orhan Acıpayamlı, *Halk Bilimi Terimleri Sözlüğü*, Ankara 1978, 88; Ali Rıza Önder'in *Türk Folklor Araştırmaları* dergisinde çıkan yazıları, C 18 (343), Şubat 1978, 8229; 18 (347), Haziran 1978, 834 vd.
6. Sedat Veyis Örnek, *Budunbilim Terimleri Sözlüğü*, Ankara 1973, 25.
7. *Yazın Terimleri Sözlüğü*, 113.

(*Tercüman*, 26 Haziran 1980 ve oradan *Yaşayan Türkçemiz* 1, İstanbul 1980, 291-292.